

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 16.05.2024

Kabul Tarihi: 04.06.2024

Yayın Tarihi: 30.06.2024

Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2024, 4(1): 1-24

Research Article

Received Date: 16.05.2024

Accepted Date: 04.06.2024

Published Date: 30.06.2024

DOI Number: 10.59902/yazit.1485250

GÜVERCİN HASTALIKLARINDA GELENEKSEL TEDAVİ YÖNTEMLERİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ*

Traditional Treatment Methods In Pigeon Diseases: The Case of Eskişehir

Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET*

Tuğçe ÖZDEMİR*

ÖZ

Güvercin, evcilleştirilen hayvanlar arasında tarihi en eskilere dayanan bir kuş türüdür. Evcilleştirilen güvercinlerin doĐa şartlarına olan adaptasyonları da zamanla değişime uğramıştır. Güvercin bakımını üstlenen seyisler, doĐa şartlarına bağlı zorluklarla mücadelede güvercinlere destek olmaktadır. Beslenme ve barınma başta olmak üzere güvercin hastalıklarının tedavisinde, geleneksel tedavi yöntemlerini uygulayarak güvercinlerin hayatta kalmasına yardım etmektedir. Özellikle veterinerliğin olmadığı ve yaygınlaşmadığı dönemlerde seyislerin uyguladığı söz konusu geleneksel tedavi yöntemleri güvercin türünün devamlılığı ağısından anlamlıdır. Çalışmada, Eskişehir’de bulunan evcil güvercin hastalıkları ve seyislerin uyguladığı geleneksel tedavi yöntemleri ele alınmıştır. Çalışmanın verileri, seyisler ve veterinerler ile derinlemesine mülakat yöntemiyle elde edilmiştir. Bu bağlamda, Eskişehir’de güvercinlerin hastalanmaması için uygulanan yöntemler, güvercin hastalıkları, hastalıkların geleneksel ve tıbbi adlandırmaları, nedenleri ve uygulanan geleneksel tedavi yöntemleri tespit edilmiştir. Yapılan tespit ve değerlendirmeler sonucunda, güvercin hastalıkları konusunda seyislerin sahip olduğu geleneksel bilginin birçok güvercinin hayata tutunması noktasında işlevsel olduğu görölmüştür. Mevcut güvercin türünün korunması, güvercin besleme ve yetiştirme kùltürünün devamlılığının sağlanması adına geleneksel tedavi yöntemlerinin, veterinerlerle iş birliği içinde yürütölmesinin faydalı olacağı düşünölmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eskişehir, güvercin, güvercin hastalıkları, geleneksel tedavi, halk veterinerliği.

ABSTRACT

The pigeon is a bird with the oldest history among domesticated animals. Adaptations of domesticated pigeons to natural conditions have also changed over time. The pigeon breeders who take care of pigeons support pigeons in their fight against difficulties caused by natural conditions. They help pigeons survive by applying traditional treatment methods in

* Bu makale, TOKÜAD-V. Uluslararası Toplum ve Kùltür Araştırmaları Sempozyumu’nda TuĐçe Özdemir’in sözlü olarak sunduğu bildirisinin gözden geçirilerek genişletilmesi suretiyle hazırlanmıştır. Makalenin saha araştırmaları Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 27.12.2023 tarih ve 2023-19 sayılı Etik Kurul Onayı ile gerçekeştirilmiştir.

* Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakóltesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir-Türkiye. E-posta: abuyukokutan@hotmail.com. ORCID: 0000-0001-8732-6043.

* ÖĞr. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkçe ÖĞretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Eskişehir-Türkiye. E-posta: tugceozdemir26@gmail.com. ORCID: 0000-0001-9112-2641.

the treatment of pigeon diseases, especially nutrition and shelter. These traditional treatment methods applied by breeders, especially in the periods when veterinary medicine did not exist and was not widespread, are meaningful in terms of the continuity of the pigeon species. In this study, domestic pigeon diseases in Eskişehir and traditional treatment methods applied by breeders were discussed. The data of the study was obtained by in-depth interviews with breeders and veterinarians. In this context, the methods used to prevent pigeons from getting sick in Eskişehir, pigeon diseases, traditional and medical names of the diseases, their causes and traditional treatment methods were determined. As a result of the findings and evaluations, it has been seen that the traditional knowledge of breeders about pigeon diseases is functional in helping many pigeons hold on to life. It is thought that it would be beneficial to carry out traditional treatment methods in cooperation with veterinarians in order to protect the existing pigeon species and ensure the continuity of the pigeon breeding and breeding culture.

Keywords: Eskişehir, pigeon, pigeon diseases, traditional treatment, public veterinary.

Giriş

Güvercin, evde beslenen bir kuş türü değilse de evcilleştirilen ve bakımına evde devam edilen bir hayvandır. Bu durum, güvercin etrafında kültürel bir ortamın da oluşmasını sağlamıştır. Türk kültüründe güvercine hem sembol olarak hem de bir araç olarak anlam atfedilmiştir.

Güvercin, ilk evcilleştirilen kuş türü olarak bilinmektedir. Bu konudaki en eski bilgiler, M.Ö 4500 yıllarına kadar gitmektedir. Köken olarak evcil güvercinin ilk olarak Orta Asya milletleri tarafından eğitildiği tahmin edilmekle birlikte son yıllardaki bulgular güvercinin Anadolu kökenli bir gelişim göstermiş olabileceğini de düşündürmektedir. Günümüz bilim insanları arasında evcil güvercinin atasının kaya güvercini olduğu görüşü yaygındır. Bu görüş 1850'li yıllarda evrim teorisi üzerine çalışırken güvercinlerle ilgili araştırmalarda bulunan Charles Darwin'e aittir. Darwin, evcilleştirilmiş yabancı bitki ve hayvan türlerinde çeşitliliğin daha fazla olduğunu gözlemiş ve bunun nedenleri üzerinde durmuştur. Evcil güvercin çeşitlerinin beslenmesi ve üretilmesi ile ilgili çeşitli deneyler yapmıştır. Bu denemeleri sırasında, farklı ırkları birbiri ile eşleştirerek yeni güvercin ırkları elde etmiştir. Elde edilen yeni ırkın, başlangıçta kullandığı ırklardan oldukça farklı özelliklere sahip olması üzerine, bunun nedeninin kendi seçimi olduğunu kavramıştır. Seleksiyon adını verdiği bu seçimin evcil türlerde ırkın değişimini getirdiğini tespit etmesi üzerine, doğada bulunan türlerde ırkların değişimi üzerine çalışmaya başlamış ve evrim teorisi olarak bilinen teoriyi geliştirmiştir. Günümüz bilim insanları da aynı kanıyı paylaşmakta ve evcil güvercinin, kaya güvercini de dâhil olmak üzere farklı iki ya da dört yabancı güvercin türünün bir melezlenmesi sonucu ortaya çıktığı görüşünde birleşmektedir (URL-1). Evcil kanatlı hayvanlar arasında kabul edilen güvercin günümüzde gerek ekonomik gerekse hobi amaçlı olarak beslendikten insan hayatında önemli bir yer almıştır (Işık ve Er, 2017: 55).

Toplumdaki yaygın kabul, tüm güvercinlerin özgür kalıp, kendi başlarının çaresine bakabilecekleri yönündedir. Oysa güvercin yetiştiricilerin güvercinleri, kümete bakım için uygun, doğada serbest kaldığında zarar görebilecek olan ırklardır.

Güvercin yetiştiriciliği etrafında bir kültür ortamı oluşturulurken belirli inanış ve simgeler ortaya çıkmıştır. Güvercinin kanadı, uçuşu, beslenmesi, konumlanması, rengi, performansı bu inanış ve simgelerin oluşmasına katkı sağlamıştır (Özdemir, 2021a: 184). Seyisler, usta-çırak ilişkisi içerisinde söz konusu inanışları, tecrübelerini ve bilgilerini birbirine aktararak kendilerine has bir dil de oluşturmuştur. Bu aktarım ve paylaşım ortamlarının başında güvercin federasyonu ve yerel dernekler gelmektedir.

Derneklerde başkan olmak isteyenler aday olmakta ve seçim yapılmaktadır. Başkanlık süresince yapılacak etkinlik ve duyurulardan başkan sorumludur. Gün içerisinde hayatın stresinden uzaklaşıp, eğlenmek isteyen güvercin yetiştiriciler bu derneklerde bir araya gelir, güvercin türleri ve sorunları ve hakkında sohbet eder ve kendi sosyal ortamlarını oluştururlar. Bu dernek ortamlarına halk arasında güvercin kahvehanesi de denilmektedir (Özdemir, 2021b: 128).

Dernekler federasyonun belirttiği kural ve yetkilere göre şekillenip örgütlenir. Dernekte yeni nesle bilgi aktarımı yapılabildiği gibi seyisler arasında da bilgi paylaşımı olmaktadır (Özdemir, 2021a: 186).

Kültürel gelenek her kuşak tarafından bir sonrakine aktarılmaktadır. Eğitsel özelliklere bağlı mekanizma ve yöntem bütün kültürlerde mevcuttur. Yardımlaşma, kültürel başarının özünü oluşturduğu için her toplulukta geleneksel, ahlaki ve hukuki yaptırımlara yönelik düzenlemeler olmalıdır (Malinowski, 2016: 42).

Kültür toplumsal ise, onun varlığı topluma bağlı olmayı gerektirir. Bütün kültürler, kendi yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar ve bu çabalarında birbirlerine benzerler. Bu benzerlikler arasında, grup birliğini ve dayanışmasını sağlayan duygular ve hizmetler, sosyal denetim sistemleri, düşmanlara karşı korunma yolları, maddi koşulların düzenlemesi gibi kural ve önlemler yer almaktadır (Güvenç, 2020: 131).

Evcilleştirme ile birlikte hayvanlardan birçok konuda faydalanmaya başlayan bireylerin, zamanla hayvan hastalıkları ile de ilgilendiği, böylece halk veterinerliğinin teşekkül etmeye başladığı düşünülmektedir. Tarihsel süreçte insan ve hayvan hekimliğinin çok uzun süre bir arada yürüdüğü; insanın, kendine uyguladığı tedavi şekillerini hayvanlarına da uyguladığı ileri sürülmektedir (Dinçer, 1967'den aktaran Yüksel, 2012: 13). Halk veterinerliğinin ortaya çıkışının, insanların hayvanları evcilleştirmesiyle aynı döneme denk geldiği düşünülmektedir (Dinçer, 1967: 5).

Toplumun ihtiyacı devam ettikçe halk hekimlerinin de varlığını sürdürmeleri, bilgi ve tecrübelerini nesilden nesile aktarmaları beklenir. Aksi takdirde bilgi, uygulayıcısının vefatından sonra unutulmaya mahkûmdur. Halk hekimlerinin sahip

olduğu bilgi ezoteriktir, özeldir. Hekim, bilgisini ve uygulama yöntemini herkese öğretmez. Yalnızca ocaktan yetişenlere veya uygun gördüğü kişi/lere el vererek aktarır. Hekimin vefatından sonra ya da yaşlılığında, el alan kişi devam ettirir (Karakay, 2020: 132). Halk hekimliğinde oluşan bu sistem, halk baytarlığında yani hayvanlara uygulanan geleneksel tedavi sisteminde de geçerlidir. Tam bir el verme sistemi ve ilahi bir g olarak anlandırılmasa da usta-ıracak ilişkisi doğrultusunda saygıyla taşınan ve önemsenen bir bilgi içerir.

Eski Türklerde otacı kelimesi bugünkü hekim teriminin karşılığıdır. Eski Türkler kelimesinin kökü olan ot sözünü hem “bitki” hem de “ilaç” anlamında kullanılmışlardır. Otun ilaç anlamı bitki anlamından gelmektedir. Türklerin geleneksel tedavi yöntemlerinde genellikle bitkilerden yararlandığı bilinmektedir (Dağı, 2020: 49). Tıpkı otacıların tüm şifanın doğada bulunanlar arasında Tanrı tarafından verildiğine inanmaları gibi güvercin seyisleri de güvercini iyi edebilecek şifayı doğada aramışlardır.

Bu alışmada; Eskişehir’de yaşayan evcil güvercin türlerinin hastalıkları üzerinde durulmuştur. Söz konusu hastalıklar gözlem ve seyisler ile yüz yüze yapılan derinlemesine mülakat yöntemiyle tespit edilmiştir. Seyislerin aktardığı geleneksel tedavi yöntemlerinin yanı sıra veteriner hekimlerle de görüşme sağlanmıştır. Seyisler, veteriner hekimlerin kanatlı hayvanlar konusunda tatmin edici çalışmalarının olmaması nedeniyle, güvercin hastalıklarını geleneksel tedavi yöntemleriyle sağalttiklerini belirtirken, veteriner hekimler, seyislerin talep etmemesi nedeniyle bu tür çalışmalara da eğilimin olmadığını açıklamıştır. Bu kısır döngü içerisinde seyislerin, güvercin hastalıkları karşısında mevcut bir geleneksel bilgiyi denemenilme yoluyla uygulamaya devam ettiği grlmştr.

1.Eskişehir’de Güvercin Yetiştiriciliği

Eskişehir’de güvercin yetiştiriciliği etrafında oluşan bir kültür ortamı bulunmaktadır. Bir araya gelen seyisler, güvercine dair bilgi ve tecrübelerini birbirleriyle paylaşıp yardımlaşırken bir yandan da eğlence ortamı geliştirmektedir. İlde güvercin festivalleri ya da güvercin konulu panel, sempozyum gibi etkinliklere fazla yer verilmesine de Türkiye’nin diğer illerinde yapılan güvercin yarışlarına ve festivallerine seyisler bir arada katılmaktadır. Yurt içinden ve yurt dışından güvercin sevenlerin ve yetiştirenlerin de dâhil oldukları bu organizasyonlar, bireylerin edinmiş oldukları hobi doğrultusunda sosyalleşmeleri ve güvercin yetiştiriciliği konusundaki sorunlarını dile getirmeleri aısından işlevseldir (KK-4). Türkiye Güvercin Federasyonu’na ye olan güvercin sevenler ve yetiştirenler dernekleri ile kuş/u kahvehaneleri sayesinde güvercin yetiştirmenin sorumluluğu ciddiye alınmaktadır.

Eskişehir’de yaşayan seyisler, sosyal medya üzerinden güvercinlerinin fotoğraflarını ve video görüntülerini paylaşmakta ve diğer şehirlerdeki güvercin yetiştiricileri ile sosyal medya aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Bu bağlamda dijital kültür ortamı, güvercin konusunda bilgi paylaşımında bulunulması, güvercin

yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunların çözümine yönelik, güvercin yetiştirenler tarafından sunulan danışmanlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi aısından işlevseldir.

Eskişehir’de evlerden uzak, kırlarda güvercin kümesleri kurulmakta ve seyisler güvercinlerini uçurmaktadır. Her ne kadar açık alanlarda uum gerçekleştirilse de evinin çatısına ya da bodrumuna kümes kuran seyisler de bulunmaktadır. Çünkü güvercin hırsızlığı oldukça yaygın olan ve caydırıcı cezası neredeyse olmayan bir problemdir.

Türkiye’de ilk ve tek güvercin köyü Eskişehir ilinde bulunmaktadır. Veterinerlerin de görevli bulunduğu bu köyde, seyisler kümes kiralararak güvercin yetiştirebilmektedir. Eskişehir’deki Güvercin Köyü, Odunpazarı Belediyesi’ne bağlıdır. Evinde, apartmanında uygun yeri olmayan ama güvercin yetiştiriciliğine gönül verenler için yapılmıştır. Güvercin köyünde yüz otuz altı tane kümes yer almaktadır. Yem satış desteği de vardır. Etrafı tamamen duvarlarla çevrili, güvenli ve kameralıdır. Yarışlara katılanlar güvercinlerini orada uçurabilmektedir. Maddi desteği belediye tarafından sağlanmaktadır. Seyislerin ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirebileceği, piknik yapabileceği bir açık alandır. Gelen konukların, seyislerin ve hakemlerin ağırlanabilmesi için çay bahçesi de yer almaktadır. Güvercin yarışlarına katılanlar, hakemleri buraya davet edebilmektedir. Süs güvercinleri için bir sunum masası bulunmaktadır. Güvercin köyü ilk kurulduğunda bir veteriner hekim de yer alırken bugün yoktur. Köye gelen güvercin sayısı, zamanla değişebilmektedir. Ekonomik koşullar, bu durumun oluşmasında önemli bir etkindir (KK-4).

2.Güvercini Hastalıklardan Koruma Yöntemleri

Güvercin hassas ve düzenli bakıma ihtiyaç duyan bir hayvandır. Her Şeyden önce güvercinin psikolojik olarak rahat ve konforlu olması gerekir (KK-1). Güvercinleri sağlıklı tutabilmek ve onların stres etmenleri ile daha iyi başa ıkabilmelelerini sağlamak için tüm önlenebilir stres etmenleri ortadan kaldırılmalıdır (Yılmaz, 2012; 169).

Kümesine alınacak hayvanların sağlıklı olduğundan emin olunmalıdır. Hasta bir güvercinin, diğer güvercinlere, özellikle de yeni yavrulara hastalığı bulaştırma olasılığı yüksektir. Kümesin yeri, güvercinleri sık sık kontrol edebilmek ve ilgilenilmek için güvercin yetiştirenlerin yaşam alanına yakın olmalıdır. Bunun yanı sıra güvercin yetiştirmeyi düşünün bireyin, vücut olarak da din ve yeteri kadar sağlıklı olması gerekir. Çünkü güvercinler uçmaya başladıklarında tüm gününü gökyüzünde geçirebilmektedir. Başında bekleyebilecek enerjiye sahip olabilmek bu açıdan önemlidir (KK-5). Özellikle yavru bir güvercini yetiştirmek oldukça güçtür. Her gün ilgi ve bakım ister. Yavru güvercinle sadece on beş gün annesi ilgilenir. Daha sonra baba güvercine iş düşer. Bu noktada güvercin yetiştiren seyis de yavru güvercinle yakından ilgilenmelidir (KK-2).

Güvercinlerin kümesine sık sık dışarıdan güvercin getirilmemelidir. Çünkü dışarıdan gelen güvercin, herhangi bir hastalığın taşıyıcısı olabilir. Söz konusu güvercin, ayrıldığı kümeden bağımsızlık kazanmış olsa da yeni geldiği kümese hastalığı taşıyabilir (KK-1).

Kümenin sık aralıklarla havalandırılması önemlidir. Temizlik, düzen ve bunun sistemli olarak yapılması güvercin sağlığı için önemlidir. Güvercinler kanatlarındaki tozu atabilmeleri için havalar iyi olduğu sürece haftada bir kez yıkanmalıdır (KK-1, KK-6).

Güvercinlerin toprağa basması gerekir. Havalandırma sistemi, cereyan yapmaması için alttan girip üstten çıkan bir düzenekte olmalıdır. Bu sistem sayesinde toz ve kir aşağıdan yukarıya, yani bacaya doğru yükselir ve dışarı atılır. Sağ ve sol taraftan havalandırma şekli hayvanları hasta edebileceğinden tehlikeli görülmektedir. Kümeşte yer alan suluktaki suyun sürekli değiştirilmesi, yemliğin daima temiz tutulması gerekir. Diğer bir ifadeyle, kümese girebilecek toz ve mikrop olduğunca engellenmeye çalışılmalıdır. Güvercinlere verilen ilaçlı suyun dahi temizliği çok önemlidir (KK-3, KK-6).

Güvercinler her fişek hareketi yapışında enerji sarf ettikleri için gökyüzünden yorgun ve terli inerler. Bu nedenle, uçuştan sonra kuşlara belli bir süre su ve yem verilmez (KK-1). Su, güvercinlerde şişliğe neden olur. Özellikle yağmurlu bir havada ilk defa uçmaya çıkan ve ıslanan kuş, yere inince su içerse hastalanır ve ölümlerle sonuçlanabilir (KK-3, KK-6).

Hastalıklardan korumak için güvercinlere ayın belli günlerinde, seyisin hazırladığı özel bir kür uygulanır. Kürün içeriğinde, genel olarak sarımsak, sirke ve limon yer almaktadır. On beş gün bekletilen bu kür, suya karıştırılarak güvercinlere verilir (KK-1, KK-3, KK-6).

Salmonella, veba, kurt, trikonomasis gibi ölümlerle sonuçlanabilen hastalıklardan korunabilmek için yaz ve kış aylarına geçişlerde güvercinlere aşı yapılır. Veterinerlerden temin edilen bu aşının, suya karıştırılarak ve enseden enjektörle yapılarak uygulanan iki çeşidi vardır. Enseden uygulanan aşının daha etkili olduğu ifade edilir (KK-3, KK-6).

Antibiyotik, toplu güvercin ölümlerini önlediği için ayda iki kez uygulanır. İki buçuk litrelik suya, ilacın kendi kaşığı tam doldurulmadan eklenir. Kendi kaşığı yoksa bir tatlı kaşığı da uygun görülür. Sabah saatlerinde verilen ilaçlı su iki üç saat sonra güvercinlerin önünden alınır ve temiz su koyulur (KK-1, KK-3, KK-4, KK-5, KK-6, KK-8).

Güvercinleri hastalıklardan korumak için haftada üç gün sularına sirke de karıştırılabilir. Güvercinlere sirke uygulamasında, mutlaka doğal sirke kullanılmalıdır. Çünkü hazır sirkelerdeki asit, güvercinlere zarar verir (KK-1, KK-3, KK-6).

Güvercinler için yemek oldukça zararlıdır. Ekmek, güvercinde kursak mantarı yapar. Ancak güvercinlerin her yıl tüm beden tüylerinin yenilediği dönem

olan tüy döneminin sağlıklı bir Őekilde geçirilmesi ve tüy yapılarının bozulmaması için bir miktar ekmek kurutulup parçalanarak güvercinlere verilir. Benzer Őekilde kavun çekirdeği, karpuz çekirdeği de güvercinleri tüye sokar. Güvercinler, haziran ve temmuz aylarında tüye girmek zorundadır. Tüy değişimi, kan deėiŐimidir. Tüye giremeyen kuş ölür. Vitaminler de tüye girmeyi olumlu açıdan etkilemektedir (KK-3, KK-6).

Güvercin hastalıklarının günümüzde daha yaygın olmasının nedenleri arasında bu hayvanların genleriyle oynanmıŐ olması da belirtilmektedir (KK-3).

3.Güvercin Hastalıkları ve Geleneksel Tedaviler

Güvercin hastalıklarının birçoğu insan hastalıklarıyla iliŐkilendirilmektedir. Bu durum, seyislerin uyguladığı tedavilere de yansımıŐtır. Tedavi yöntemlerinin çoğu, ocaklık geleneğinden izler taŐımaktadır ve insanlara uygulanan geleneksel tedavi yöntemlerine benzemektedir. Ocaklarla ilişkilendirilerek en çok kullanılan malzemeler; tükürük, sarımsak, limon ve sudur. Tıbbi ilaç olarak ise her derde deva denilerek antibiyotik kullanılmaktadır.

Antibiyotik ve diğer ilaçların uygulamaları, çoğu zaman suya ve yeme karıştırılarak gerçekleŐtirilmektedir. İnsanların da kullandığı bazı ilaçlar, düŐük dozlarda güvercinlere de verilebilmektedir (KK-1, KK-2, KK-3, KK-4, KK-8).

Hastalığı olan bir güvercinin kafa tüyleri kabarır, kuyruğu aşağı düşer, diğerleri yem yerken hasta güvercin kenara çekilir. Su konulduğunda yıkanmaya girmez. Gün geçtikçe zayıflar. Duruşundan ve tüylerinden hasta olduğu hemen anlaşılır (KK-1).

Seyisler, güvercinin ağzını ve burun deliklerini eliyle kapattığında, gözlerden baloncuklar geliyorsa o kuşta sağlık problemi var demektir (URL-2).

Güvercinin en büyük ilacı, bol güneş, rahatça dolaŐabileceėi açık alan, besleme ve bakımına gösterilen titizlik ve özendir (KK-1).

Güvercin yetiŐtirenler, güvercinleri hastalandığında veterinerine müracaat etmemektedir. Bu durumun nedeni, veteriner hekimlerin güvercin hastalıkları üzerine tatmin edici çalıŐmalarının bulunmaması Şeklinde açıklanmaktadır (KK-1, KK-2, KK-4). Veteriner hekimler ise bunu ekonomik olarak değerlendirmekte ve seyislerin hasta güvercini veterinerine götürmeyi gereksiz bir masraf olarak gördüklerini ifade etmektedir (KK-2, KK-4, KK-9).

Güvercinlerde meydana gelen bazı hastalıklar, bu hastalıkların nedenleri, belirtileri ve hastalıklara karşı uygulanan geleneksel tedavi yöntemleri Őoyledir:

3.1. Veba Hastalığı

Eskişehir'de en yaygın görülen güvercin hastalığı vebadır. Veba hastalığının oluŐumunda en büyük etken yemdir. Kümese fare girmiŐse ve özellikle büyük fare t r ndense güvercinler veba hastalığına yakalanır. Hastalığın çaresi neredeyse

yoktur. Hastalık durumunda, kümesteki tüm güvercinler boşaltılır ve kümes dezenfekte edilir. Ardından kümes kireçlenir ve üç ay boyunca boş bırakılır (KK-1).

Hastalığı teşhis edebilmek için seyis, güvercini eline alır. Kuş kendini ayakta tutmaya çalışır ama tutamaz. Kuyruğunun üzerine dikilir, boynuyla kafayı ileriye uzatır ve ateşi yükselir. Seyisin uçurma ve kendine getirme çabasıyla kuş biraz uçar. Dışkısı yeşil renkli olur (KK-1, KK-4).

Veba hastalığından kurtulan güvercin sayısı oldukça azdır. Hastalık erken teşhis edilirse güvercinlere Ronidasol adındaki antibiyotik verilir (KK-8). Vebadan kurtulan güvercin de dönbaş hastalığına yakalanır. Kümeste yaşamaya devam ederse dönbaş hâliyle de veba hastalığını diğer güvercinlere bulaştırır. Çoğu seyis bunun farkına varamaz (KK-6). Hastalık son evredeyse bir veya iki gün içerisinde güvercini öldürür (KK-1, KK-2).

Görsel 1-2: Veba hastalığına yakalanan güvercinler

3.2. Ağız Hastalığı

Güvercinler için sağlıklı bir yaşam alanı olan alttan havalandırmalı bir kümes ve kümesin üstünde havayı çeken bir baca olmadığı takdirde güvercinler "ağız" olur. Tüye zamanında giremezler. Tüye giremediklerinde sıkıntıdan kan değişimi olamadığı için güvercinler hastalanır. Seyis, güvercinlerini yakın takipte olursa hastalığı başında yakalar (KK-1, KK-2, KK-6).

Ağız hastalığının en yaygın belirtisi, güvercinlerin öksürür gibi hırıltı çıkarması, nefes alamaması ve sürekli ağızını açmasıdır (KK-1).

Ağız hastalığına yakalanan güvercinlerin ağızında tıpkı bebeklerde olduğu gibi pamukçuk oluşur. Kulak pamuğu ile temizleme işlemi yapılır. Bu işlemin ardından ağız yoluyla ya da enjektörle antibiyotik verilir. Güvercinin sağlık durumuna göre üç, beş ya da yedi gün gibi bir süre ile işleme devam edilir. Arkasından mutlaka vitamin takviyesi yapılır (KK-1, KK-2, K-3, KK-4, KK-6, KK-8).

Ağız hastalığında güvercinlere Vilfloks, Finecil gibi antibiyotikler verilir. Kümesin yeterince havalandırılmaması ve bakteri üremesinden kaynaklanan bu hastalığın tedavisinde Tetra, Monodox gibi bakteri ilaçları da kullanılır (KK-1, KK-2, KK-3, KK-4, KK-5, KK-6, KK-8).

Ağız hastalığı olan güvercinlerin boğazına balgam da yapışabilmektedir. Böyle bir durumda güvercin nefes alamadığı için yalpalayarak gezer. Bu durumda insanlarda da kullanılan balgam söktürücü etkiye sahip herhangi bir ilaçtan yararlanılabilir (KK-8).

Görsel 3-4: Ağız hastalığına yakalanan güvercinler

3.3. Kursak Mantarı Hastalığı

Kursak mantarı, ağız hastalığının ilerlemiş hâlidir. Ağızda oluşan pamukçuklar hastalığın ilk belirtisidir. Pamukçuk ve bakteriler zamanla kursağa ilerler ve güvercin nefes alamaz, hırıltı benzeri bir ses çıkarır, yem yiyemez. Güvercin seyisleri arasında, güvercinin hastalık sırasında çıkardığı ses taklidi olan “fık fık” diye de anılan bir hastalıktır (KK-1).

Kursak mantarı hastalığının tedavisinde antibiyotik kullanılır. Seyisler büyük oranda Finecil adlı bir ilacı tercih eder. İnsanlarda kullanılan bir antibiyotik çeşidi olan bu ilaç, suda bir miktar eritilerek ya da enjektör aracılığıyla güvercine verilir (KK-1). Kimi zaman da bu antibiyotik yeme karıştırılarak verilir. Yemin içine biraz zeytinyağı ve limon ile birlikte antibiyotik eklenir (KK-6)

Antibiyotik kullanımında önemli olan, antibiyotiğin dozunun iyi ayarlanmasıdır. Aksi takdirde güvercin ölebilir. Seyislerin çoğunluğu antibiyotiği suya karıştırmaktadır. Genellikle beş litre suda, üç tablet antibiyotik eritilmektedir (KK-1). Antibiyotik verildikten sonra güvercine vitamin takviyesi de yapılmalıdır (KK-2).

Görsel 5-6: Kumsak mantarı hastalığına yakalanan güvercinler

3.4. Salmonella Hastalığı

Güvercin kümeslerinde yeterli hijyenin sağlanamaması bu hastalığın ana nedenidir. Salmonella hastalığında, güvercinlerin ayak tabanlarının altları şişer, hayvan topallar, kanadı tutulur ve uçamaz. Yüksek ateş, ishal, titreme, kilo kaybı diğer belirtileridir. Tedavi olarak; Vilfloks gibi geniş alanda faydası olan antibiyotikler kullanılır. Ancak çoğu zaman başarısız olduğu görülür (KK-1).

Salmonella hastalığı da vebaya benzer bir rahatsızlıktır ve tedavisi yok denecek kadar azdır (KK-1, KK-2, KK-4, KK-5).

Görsel 7-8: Salmonella hastalığına yakalanan güvercinler

3.5. Parazit Hastalığı

Güvercinlerin kirlı su içmeleri, yemliklerinin temiz olmaması, kümesin yeterince havalandırılmaması gibi durumlar parazit hastalığına yol açar. Parazit hastalığının en yaygın belirtisi, güvercinin dışkısının sünmesidir. Kuş devamlı yem yer ama hâlsizdir, kilo almaz. Dışkısında kıl gibi unsurlar yer alır. Bunlar parazittir.

Bunun yanı sıra parazit olan güvercin tüy değiştiremez. Tüy değişmeyince kan da değişmez. Güvercin sıkıntıya girer, tedavi edilmezse ölümlerle sonuçlanır (KK-1).

Güvercinde parazit olup olmadığını anlamak için kümes kireçlenir. Güvercinlere ise bağırsak kıl kurtlarının tedavisinde kullanılan Nilverm adlı ilaç verilir. Suya karıştırılarak verilen bu ilaç, güvercinlerin önünde iki saatten fazla durdurulmaz. (KK-1, KK-6). Kümese uygulanan kireç, kümesteki parazitleri öldürürken, Nilverm de güvercinde yer alan parazitleri öldürür (KK-1, KK-10).

Parazit hastalığına karşı, güvercinlere kışa ve yazı girerken mutlaka parazit ilacı verilmelidir. İlaç verilmeden bir gün önce kuşların önünden suları alınır. Ardından sularına parazit ilacı karıştırılır. Bir gün susuz kaldıkları için güvercinlerin hepsi sudan içer ve parazit önlenmiş olur. Parazit ilacı verilmeden üç gün önce güvercinlere vitamin vermeye başlanır. Parazit ilacı verildikten sonra da vitamine bir süre devam edilir (KK-1).

Yeşil mercimek parazit oluşumunu önler. Bu nedenle senede iki üç defa, aç bırakılan güvercine sabah erken saatte mercimek verilmelidir (KK-6).

Görsel 9-10: Parazit hastalığına yakalanan güvercinler

3.6. Ur Hastalığı

Güvercinlerin yemlikleri yeterince temiz değilse yediği yemler ağzında yara yapabilir, ağız içinde bakteri oluşabilir ve apse meydana gelebilir. Bu da zamanla ur hastalığına dönüşür. Batikon ile ur olan bölge temizlenir (KK-8).

Güvercinin kanadında da kimi zaman ur çıkar. Çok fazla ağrı yapar, güvercin topallar, aksayarak yürümeye başlar. Tedavisi için urun üzerine göktaş dökülür. Zirai ilaçlar satan yerlerden temin edilen göktaş, ur olan bölgeyi kurutur. Geçici bir tedavi olan göktaş tedavisi tek sefer uygulanır. Buradaki asıl amaç, güvercinin yumurta alabilmektir. Çünkü ur, tekrarlayan bir hastalıktır ve kesin bir tedavisi yoktur (KK-6).

Bazı kuşçular, ur çıkan dişi kuşun kanadını keser, ondan damızlık olarak yararlanmak ister. Yumurta elde edebilmek için güvercinin ağrısını geçici bir süre dindirip ondan yararlanmaya devam eder (KK-1).

Görsel 11-12: Ur hastalığına yakalanan güvercinler

3.7. İshal (E-coli) Hastalığı

İshal, E-coli yani yeşil ishal olarak anılan bu hastalık, güvercinlerin kümes hijyeninin yeterli olmadığı durumlarda, özellikle de yemlere gelen böcekler ve bakteriler nedeniyle ortaya çıkar (KK-4). Güvercinlerin dışkısı sarı renkte olur ve sümük gibi uzar (KK-1, KK-3, KK-6).

Hastalığın tedavisinde, şeker, tuz ve karbonat karıştırılıp güvercinlerin suyunu eklenir (KK-3, KK-6). Kimi zaman güvercinlere kırık pirinç yedirilerek de ishal durdurulabilir (KK-1).

Bunun yanı sıra dileyen seyis, insanlarda kullanılan hazır ishal ilaçlarını da güvercinlerin sularına karıştırılabilmektedir (KK-8).

Görsel 13-14: İshal (e-coli) hastalığına yakalanan güvercinler

3.8. Çiçek Hastalığı

Bulaşıcı bir hastalık olan çiçek, kümesin havasız kalmasından ve rutubetten kaynaklanmaktadır. Çiçek hastalığı üst solunum yoluyla ilgili bir rahatsızlıktır. Çiçek hastalığında güvercinin burun delikleri tıkanır, gözleri yaşarır, ateşi çıkar (KK-4). Güvercinin yanaklarında yara oluşur, ağzı yamulur (KK-1, KK-2, KK-3, KK-4, KK-6).

Güvercinin gözlerinde çiçek hastalığı kırmızı noktalar şeklinde oluşur ve bir güvercinden diğerine geçer. Çiçek hastalığına yakalandığı anlaşılan güvercinin gözleri soğuk su ile yıkanır. Bir diğer yöntem olarak, güvercinin gözlerine tükürülür. Tükürük birçok güvercin hastalığında da şifalı olarak görülür. Bir diğer tedavi yöntemi olarak da güvercinin gözlerinin etrafına ayakkabı boyası sürülür. Ayakkabı boyasının içindeki bir maddenin çiçek hastalığına iyi geldiği, boya sayesinde bakterinin, dış havayla temasının kesildiği düşünülür (KK-4, KK-8).

Çiçek hastalığında güvercinin gözlerinin etrafında çapaklar birikir. Bu hastalığın bakterisidir. Bu kurumuş çapaklar güvercinin gözünden alınır ve bir aşı, bir panzehir gibi düşünülerek güvercine yedirilir. En etkili tedavi yöntemlerinden biri olduğu belirtilen bu yöntem sayesinde, güvercinin çiçek hastalığına karşı bağışıklık kazanacağı belirtilir (KK-4, KK-8).

Çiçek hastalığının tedavisinde seyisler, ağırlıklı olarak antibiyotik kullanır. Antibiyotik bazen ağızdan bazen enjektörle güvercine verilir. Genellikle hastalık iyileşir. Tedavi edilemediği takdirde güvercinin gagası kopar, gözleri kör olur ve yem yiyemeyen güvercin ölür (KK-1). Antibiyotik tedavisi hızlı ve etkili bir tedavi olmakla birlikte antibiyotik kullanılan dişi güvercinlerin yüzde doksanı kısırlaşır. Bu da antibiyotiğin bir yan etkisidir (KK-6).

Görsel 15-16: Çiçek hastalığına yakalanan güvercinler

3.9. Dönbaş Hastalığı

Güvercinlerde sık rastlanan ve seyislerin, “eserli, kafa hastalığı, delibaş, kafa dönmesi” gibi adlarla da ifade ettikleri bu hastalık, strese dayalı beyin damarı

tıkanıklığı nedeniyle meydana gelmektedir (KK-4, KK-8). Dönbaş hastalığının en büyük sebebi kan pıhtılaşmasıdır (KK-3).

Dönbaş hastalığında güvercin kafasını döndürür, yere çevirir. Güvercinin ensesi mosmor olur (KK-3, KK-6). Tedavisi için insanlarda beyin damar tıkanıklığı tedavisinde kullanılan ilaçlardan uygulanır ve güvercin ters döner. Ayaklarını yukarı dikerek bir saat ilacın etkisiyle bayılır. Daha sonra kendine gelir ve iyileşir (KK-1, KK-2).

Bir başka tedavi yönteminde de güvercinin boynundaki tüyler yolunur. Tüyler yolununca kan akışı da hızlanır. Tüy yolunma işleminden sonra epilepsi hastalarında kullanılan Epidantion adlı ilaç, dörtte bir oranında verilir (KK-4). Bu ilacın ardından güvercin birkaç gün kendine gelemmez (KK-8).

Bir diğer tedavi yöntemi de güvercinin boynunun altının jiletlenmesi şeklindedir. Böylece kirli kan akıtılır ve damar açılır. Bu yöntemle de güvercin çoğunlukla iyileşir (KK-4, KK-6).

Dönbaş hastalığının en etkili ilacı limondur. Limon sıkılır, günlük 5 santimetre küplük enjektörle ağızdan verilir. Bu uygulamaya bir hafta ya da on gün süreyle devam edilir (KK-3, KK-6).

Bunun yanı sıra dönbaş hastalığının tedavisi için sarımsak, viskinin içine atılır. Bir ay bekletildikten sonra enjektörle ağızdan az miktar verilir. Kanı temizler (KK-6).

Dönbaş hastalığının tedavisinde, güvercin yumurtasının sarısı enjektörle çekilerek güvercin ağızdan verilir. Bu işlem üç gün süreyle devam ettirilir (KK-4, KK-8).

Bazı seyisler dönbaş hastalığında güvercin aspirin vermek istese de doğru bir uygulama değildir. Aspirin güvercin direkt ağızdan verildiğinde hayvan ölür (KK-6).

Görsel 17-18: Dönbaş hastalığına yakalanan güvercinler

3.10. Sallabaş Hastalığı

Stresten ve bağımsızlık direncinin düşüklüğünden meydana gelen bu hastalık genellikle genetikdir. Sallabaş hastalığının iki çeşidi vardır. İlkinde güvercin kafasını titretir ki bu türüne veba da denir. Onun tedavisi yoktur. Diğerinde güvercin istemsizce hiç durmadan başını 180 derece döndürür, dengesini kaybeder. Başını kontrol edemediği için yemek yemekte zorlanır, uçamaz, uça bile dengesini kaybeder ve sağa sola çarpar ve acı çeker (KK-1).

Hastalığın tedavisi için güvercinin kanadındaki ve kuyruğundaki tüyler yolunur. Böylece kanın akışı hızlandırılır. Ağızdan verilerek limon suyu verilir. Güvercin sık aralıklarla uçurularak kan hareketi sağlanır (KK-6).

Sallabaş ile dönbaş hastalığı arasındaki fark, sallabaş hastalığında güvercin başını 180 derece döndürürken, dönbaşa tam çevirir. Dönbaş hastalığında hayvan yem yiyemezken, sallabaşa yem yemeye çalışırken başını geri doğru atar. Dönbaş hastalığı, sallabaşa göre daha ileri seviyede bir rahatsızlıktır (KK-1).

Görsel 19-20: Sallabaş hastalığına yakalanan güvercinler

3.11. Mantar Hastalığı

Güvercinlere bayat, bozuk ve küflü yem verilmesi nedeniyle meydana gelen bir hastalıktır. Güvercinlerde mantar hastalığı, gaga ve göz etrafında oluşur. İştahsızlık, kusma, kilo kaybı belirtileri olan mantar bulaşıcı bir hastalıktır (KK-1).

Tedavisi için ağırlıklı olarak antibiyotik uygulaması yapılır. Bunun yanı sıra insanlarda kullanılan mantar merhemleri sürülür. Zamanla düşer (KK-3, KK-6).

Görsel 21-22: Mantar hastalığına yakalanan güvercinler

3.12. Üst Solunum Yolları Hastalıkları

Solunum yollarında görülen bu hastalıklar güvercinlerde çok yaygındır. Özellikle kış aylarında havanın soğumasıyla birlikte bu hastalıklarda da artma gözlenir. Bu hastalıklar aslında pek çok unsurun karşılıklı etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Stres etmenleri, hijyenik ortamın sağlanamaması hastalığın gelişmesinde önemli rol oynar. (KK-2)

Üst solunum yolu hastalığı olan güvercinlerin ağzı ıslak olur ve genzinde balgam birikir. Gözleri sulanır, güç kaybı olur (KK-2).

Hastalığın tedavisinde antibiyotik kullanılır. Levadoks adında, suya karıştırılarak uygulanan bir ilaç bu konuda etkilidir (KK-4, KK-5). Antibiyotikle paralel olarak vitamin takviyesi de yapılır (KK-6).

Görsel 23-24: Üst solunum yolları hastalığına yakalanan güvercinler

3.13. Kuruma Hastalığı

Güvercinlerde kuruma ya da aşırı zayıflama hastalığına sık rastlanır. Kuşun bünyesini hızla düşüren, performansını olumsuz etkileyen bu hastalığın ilerlemesi güvercini ölüme götürür (KK-1). Önlem olarak, her yıl güvercinler aşılanmalıdır (KK-6).

Güvercinlerin kilo kaybı yaşayıp hastalanmaması için ilaç ve besin takviyesi de çok önemlidir. Seyislerin eczaneden aldığı ilaçların yanında kendi hazırladıkları kürler vardır. Bu kürlerin içeriğinde sarımsak, kekik, çörek otu yağı kullanılır. Sarımsak, antibiyotik etkisi yaratırken, yağ da enerji verir (KK-6).

Diğer bir yöntem de kaz etinin kaynatılmasıdır. Kaz eti kaynatıldıktan sonra üzerine çıkan yağıyla birlikte kuzunun kuyruk yağı, böbrek yağı, zeytinyağı belli bir süre karıştırılır. Bu kür de özellikle ağır yarışların öncesinde güvercinlerin çok hızlı toplaması için verilir (KK-7).

Görsel 25-26: Kuruma hastalığına yakalanan güvercinler

3.14. Genç Kuş Hastalığı

Güvercinlerin lenf sistemine bulaşan bir mikroptan kaynaklanan bu hastalık, hayvanın kümesler arasında dolaşması ve başka kümesin mikrobu kendi kümesine taşınması nedeniyle meydana gelir. Her kümes kendi mikrobuna karşı bağışıklık kazandığı için diğer kümesin mikropu geldiği zaman, yabancı mikrop etkisiyle hastalık oluşur. Büyük güvercinler bu hastalığı atlatırken yavru güvercin atlatamayabilir (KK-1).

Hastalığa yakalanan genç yani yavru kuşun kanadından telek atar. Telek, kuşların kanadında, gövdesinde ve kuyruğunda yer alan çeşitli renklerde kalın eksenli, büyük tüydür. Telek atan bölgede ateşlenme olur. Güvercinin kanadındaki her bir telek düzen olarak ortadan ayrılmış gibi yarısı bir tarafa, diğer yarısı öbür tarafa bakmaktadır. Kanadın ucuna doğru bakan taraftaki telekler seyisler tarafından sayılır. Sayı olarak on adet telek olmalıdır. On adet telekten ortadakini güvercinin atması gerekir. Tıpkı çocukların süt dişinin çıkıp yenilemesi gibi altından yeni telek gelmesi gerekir. Onu yenilemeden kümeden dışarı çıkarılan güvercin hasta

olur. Seyis, kuşun kanat atmasını bekler. Kanat atmadan güvercin uçuma da başlamaz (KK-1, KK-2, KK-10).

Kuş sık sık kusar, sarı-yeşil renkli bir ishal gözlenir. Kuşların uçma isteklerinde bir azalma ve performans düşüklüğü olur. Güvercin zamanla zayıflar, büzümüş bir hâlde kalır ve ölür. Tedavisi net olarak bulunamamıştır. Seyisler tarafından tedavi olarak antibiyotik denemesi yapılabilmektedir ama kesin çözüm değildir.

Görsel 27-28: Genç kuş hastalığına yakalanan güvercinler

3.15. Kalp Krizi Hastalığı

Güvercinler, yaratılış itibarıyla oldukça hassas bir yapıya sahip oldukları için kalp krizi geçirme riski en yüksek hayvanların başında gelir. Güvercinin herhangi bir şeyden korkması, yaşının ilerlemesi, normal kilosundan daha fazla bir kiloya sahip olması ve yeterince hareket etmemesi kalp krizine sebebiyet verebilir (KK-1).

Kalp krizinin belirtileri arasında, güvercinin can çekişmesi, nefesinin daralması, kendini sağa sola atıp fenalaşması yer almaktadır. Hastalık bazen ölümle sonuçlanabilirken bazen de iyileşme görülebilmektedir. Kalp krizi geçiren bir güvercinin performansında düşüş yaşansa da yaşamına devam edebilmektedir (KK-2).

Kalp krizi geçiren bir güvercinin bunu genetik olarak yavrularına taşıdığı belirtilir. Aynı belirtilerle yavruları da kalp krizi geçirebilmektedir (KK-2).

Güvercin eğer kalp krizi geçiriyor ise hiç zaman kaybetmeden hemen veterinere gidilmesi gerekir. Bu konuda herhangi bir geleneksel tedavi yöntemi geliştirilememiştir (KK-2).

Görsel 29-30: Kalp krizi geçirip ölen güvercinler

3.16. Yumurtlayamayan Dişi Güvercin Hastalığı

Dişi güvercin, beslenme düzensizliği, vitamin eksikliği, ileri yaş ya da kümesini beğenmeme gibi nedenlerle yumurtlamayabilir (KK-3).

Yumurtlamayan güvercine avuç avuç acı biber verilir. Baharat yedirilir. Bunun yanı sıra hamur mayası ve nohut küçük parçalar hâlinde yutturulur (KK-6).

Ayrıca veterinerlerden temin edilen yumurta ilaçları kullanılır. Genellikle Farluta adlı tabletin yarısı suda eritilerek on beş gün boyunca kuşa verilir. Bu süreçte erkek güvercinler, dişinin yanına koyulup ötmeleri ve dişi kuşta hormon salgılanması beklenir (KK-1).

Görsel 31-32: Yumurtlayamayan dişi güvercinler

3.17. Ağrı

Vücudunun herhangi bir yerinde ağrısı olan güvercin kendini belli eder. Güvercinin tüylerinden ve duruşundan seyis bunu anlar. Güvercin uçmak istemez ve kümese kaçar (KK-1, KK-3).

Ağrı tedavisinde kırık nohut, patates kabuğu, soğan, ıspanak, semizotu ve yonca karıştırılarak yem hazırlanır. Özellikle yonca, kuşun ağrısını aldığı için hem yeminin içine atılır hem de kuşun gezdiği yerlere serpilir (KK-6).

Bunun yanı sıra güvercine serum işleviyle şekerli su verilir. İki buçuk litrelik suya, yarım bardak şeker ve çok az tuz karıştırılır. Normalde kuşun en büyük düşmanı tuzdur. O nedenle fazlası ishal yapar (KK-6).

Güvercinin ağrıyan yerinde ur gibi çaresi bulunamayacak bir hastalık var ise insandaki kangren gibi düşünülür ve o bölge kesilir. Bu sayede yaşamaya devam eden güvercinin ağrısı da biter (KK-1, KK-4, KK-8).

Görsel 33-34: Ağrı çeken güvercinler

Sonuç

Seyislerle yapılan görüşmeler sonucunda, güvercinlerde tespit edilen hastalıkların, insanlarda görülen hastalıklarla ilişkilendirilerek benzer tedavi yöntemleri geliştirildiği görülmektedir. Çoğu hastalıkta öncelikle tıbbi tedaviden yararlanılmaktadır. Her ne kadar veteriner gözetimi altında gerçekleştirildiği söylenirse de tıbbi ilaç olarak antibiyotik kullanımı yoğun olarak tercih edilmektedir. Öyle ki antibiyotik, seyisler arasında "her derde deva ilaç" olarak nitelendirilmektedir. Burada önemli olan, antibiyotiğin dozunun doğru ayarlanmış olmasıdır. Birçok seyis, deneme yanılma yoluyla risk alarak tedavi yoluna gitmektedir.

Güvercinlere uygulanan geleneksel tedavilerde, şifacıların kullandığı bitki ve otlardan da yararlanılmaktadır. Bunun yanı sıra tıpkı ocaklık geleneğindeki gibi, tükürük teması ile hastalık iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda, sarımsak, limon ve su günümüzde hem insanlarda hem de hayvanlarda geleneksel tedavilerin temel malzemeleri arasında yer almaktadır.

Bilhassa sallabaş, dönbaş ve sarılık hastalıklarında, ocaklık geleneğindeki hastalık sağaltma yöntemlerine benzer geleneksel tedavilere ağırlık verilmektedir. Bu hastalıklarda, ocaklık geleneğinde uygulanan jiletle kesme yöntemi, güvercinlere de uygulanarak kirli kanın dışarı akıtılması sağlanmaktadır. Sallabaş ve dönbaş,

ölümden döndürülebilen hastalıklar arasında olmasıyla geleneksel tedavi çeşitlenmesinin en sık görüldüğü hastalıklardır. Bu noktada, çaresiz görülen, ölümcül olduğu düşünülen hastalıklar üzerine daha az yöntem geliştirildiğini söylemek mümkündür.

Seyisler, veterinerleri güvercin hastalıkları konusunda yetersiz gördükleri için geleneksel tedavi yöntemlerine yöneldiklerini belirtmektedir. Veterinerler ise güvercin hastalıklarının tedavisine yönelik, seyislerden yoğun bir talep gelmediğini, gelse de seyislerin çoğunun maddi anlamda harcama yapmaktan kaçındıklarını açıklamaktadır. Bu konuda seyisler, güvercin bakımının devlet tarafından desteklenmesini, hastalık tedavilerinin belli bir oranda ücretsiz gerçekleşmesini talep etmektedir. Veterinerler ve seyisler arasında iletişim ve beklenti sorunu olsa da seyislerin kullandığı ilaçlar ile veterinerlerle iletişimden tamamen kopmadığı, ancak uygulama esnasında kendi tecrübelerine göre bazı düzenlemelere gittiği tespit edilmiştir.

Güvercinlerin, hastalıklar karşısında dış etkenlere olan tepkilerinin, insanlarla benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Toza, mikroba, pisliğe ve bulaşıcı hastalıklara karşı insanlar gibi zayıf düşebilmektedir. Bu hususta, güvercinlerin son derece narin yapılı ve bağışıklık sistemleri hassas hayvanlar olduğu ifade edilebilir.

Saha araştırmaları sırasında görüşülen kaynak kişiler, Türkiye Güvercin Federasyonu'na üye, güvercin kahvehanesinde aktif yer alan, uzun yıllar güvercin seyisliği yapan, güvercin bakımı konusunda kendini geliştirmiş seyisler arasından seçilmiştir. Seyislerin çoğu güvercin uçurmayı, beslemeyi çok iyi bilirken, hastalıklar konusunda hepsi uzman değildir. Birçoğu kulaktan dolma bilgilerle ve tecrübesine güvendiği seyislere danışarak hastalığı tedavi etmeye çalışmaktadır. Burada da ocaklık geleneği gibi usta-çırak ilişkisi geliştirilerek sürdürülen bir sistem vardır. Çalışmada verisine daha fazla yer verilen isimler, güvercin hastalıklarının geleneksel tedavi yöntemlerini iyi bilen, alanında yetkin, danışılan, usta olarak görülen, seyisler arasında güvenilen kişilerdir.

Seyisler, Türkiye'de güvercin federasyonu bağlamında kopukluklar olduğunu ve resmîyette bazı problemlerin yaşandığını dile getirmiştir. Yaşanılan bu problemler bilgi eksikliği, düzensizlik, güvensizlik gibi birçok sorunu içermektedir. Bu bağlamda, güvercin üzerine yapılacak çalışmaların öncesinde federasyonun resmî bir nitelik kazanması ve il bazlı dernek kuruluşlarının da federasyona bağlı hareket etmesi gerekmektedir. Böyle olduğu takdirde, veterinerlikte güvercin sağlığı üzerine yapılacak olan çalışmaların da ilerleme gösterebileceği ve daha fazla önemseneceği ön görülmektedir.

Güvercin federasyonunun diğer spor ve sanat federasyonları gibi lisanslı, kimlikli bir üye sisteminin bulunmasına da ihtiyaç vardır. Böyle bir sistemin kurulmasıyla "serseri" diye adlandırılan güvercin seyisleri hakkındaki ön yargı kalabilecek ve güvercin hırsızlığına karşı önlem alınabilecektir. Tüm güvercinler

resmî olarak kayıtlı olacaktır. Bu kayıt sistemiyle ilişkilendirilerek federasyona bağlı veterinerler, ayın belli günlerinde kayıtlı seyis ve güvercinleri ziyaret ederek hastalıkları takibe alabileceklerdir.

Türkiye Güvercin Federasyonu, yerel yönetimlerin de desteği ile il bağlamında panel ve konferanslar düzenlemelidir. Bu etkinliklerde veteriner hekimler, otacılar ve seyisler bir araya getirilerek güvercin sağlığı ve bakımı üzerine bilgi ve tecrübe aktarımı gerçekleştirilmelidir. Oluşturulacak bu birliğin, ilaç sektöründe de yeni bir kapı açacağı aşikârdır. Bu noktada, Türkiye’de üretilmiş güvercin ilaçlarının olmaması da bir eksikliklerdir. Bir güvercin için milyon liralarda verildiği ön görülürse, güvercine verilen değerle ilaçlarının mutlak bir önem göreceği de açıktır.

Üniversitede öğrenim gören veteriner hekim adaylarına da yeni bir çalışma alanı oluşturabilecek olan güvercin hatta kanatlı hayvanlar, Türkiye’de büyük bir kitleye hitap ederek birçok sorunun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Evcil hayvan üzerine oluşan rekabetten ziyade özgün bir çalışma alanı oluşturacaktır. Güvercin yetiştiren seyislerin de bilinçlendirilmesine vesile olarak, iş birliği içerisinde hayvan sağlığı riske atılmamış olacaktır. Bu durum, toplumun güvercin seyislerine olan bakış açısını da olumlu olarak etkileyecektir.

Veteriner hekimlerin ilaç firmalarını da çalışmalarına dâhil etmesi, ihtiyaç doğrultusunda oluşacak gelişmelerin hızlanmasını sağlayacaktır. Seyislerin gelecekteki uygulama ve tecrübelerinden de yararlanılarak yapılacak çalışmalar sadece Türkiye değil tüm dünya için değerlidir. Bu çalışmalara yerel yönetimlerin desteği ve federasyonun iş birliği ile Eskişehir’in öncülük edecek olması ise ayrı bir önemdir.

Kaynakça

Yazılı Kaynaklar

- Dağı, Fahri (2020). *Türk Halk Anlatılarında Halk Hekimliği*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Dinçer, Ferruh (1967). *Türk Folklorunda Veteriner Hekimliği Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Veteriner ve Ziraat Fakùlteleri Basımevi.
- Işık, Nermin ve Er, Ayşe (Ed.) (2017). *Güvercin El Kitabı*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Karakaş, Rezan (2020). *Güneydoğu Anadolu Halk İnanışları Dicle Bölümü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, Tuęçe (2021a). “Eskişehir’de Güvercin Yarışlarının Halk Bilimsel İncelenmesi”. *Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi*, 1(2): 181-207.
- Özdemir, Tuęçe (2021b). “Eskişehir’de Güvercin Yetiştirme Kùltürü”. *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu-2 16-18 Nisan 2021 Tam Metin*

Bildirileri. Ed. Mehmet Ali Yolcu ve Mustafa Aça. İstanbul: Motif Vakfı Yayınları,113-133.

Malinowski, Bronislaw (2016). *Bilimsel Bir Kùltür Teorisi*. Çev. Deniz Uludağ. Ankara: Doğubati Yayınları.

Yılmaz, Orhan (2012). *Güvercin (Columba Livia) Yetiştiriciliği*. Ankara: Veni Vidi Vici Yayınları.

Yüksel, Erhan (2012). *Aşağı Fırat Havzasında Veteriner Hekimliği Folkloru Üzerine Araştırmalar*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Sözlü Kaynaklar

KK-1: Rahmi Özdemir, 1964, Eskişehir/Çifteler, Ortaokul Mezunu, Emekli/Terzi, 12.04.2024.

KK-2: Kemal Dayıoğlu, 1961, Eskişehir, Önlisans Mezunu, Memur Emeklisi, 15.04.2024.

KK-3: Mustafa Ünver, 1960, Eskişehir, Ortaokul Mezunu, Mobilyacı, 16.04.2024.

KK-4: Mehmet Yılmaz,1979, Isparta, Lise Mezunu, İşçi, 15.04.2024.

KK-5: Muzaffer Biçer, 1974, Bolu, Lise Mezunu, İşçi, 15.04.2024.

KK-6: İbrahim Uslu, Eskişehir, 1956, Lise Mezunu, Gardiyan (Gardiyan İbo), 15.04.2024.

KK-7: İrfan Okay, 1968, Eskişehir, Lise Mezunu, Muhtar, 04.04.2024.

KK-8: Hüseyin Daşdelen, 1965, Kars, Yüksek Okul Mezunu, 01.04.2024.

KK-9: Bilgilerini vermek istemeyen veteriner hekim, 01.04.2024.

KK-10: Münip Kaya, 1966, Eskişehir, Lise Mezunu, Emekli, 03.05.2024.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: "Güvercinler ve Tarih".<https://kuscw-wien.tr.gg/G.ue.vercinler-ve-Tarih.htm>. (Erişim: 12.05.2020).

URL-2: "Posta Güvercin Kùmesleri".<https://www.xn--kmes-0ra.com/collections/posta-guvercinleri>. (Erişim: 02.09.2021).

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmanın saha araştırmaları Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 27.12.2023 tarih ve 2023-19 sayılı Etik Kurul Onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar(lar) tarafından çalışmanın saha araştırmalarında sağlıklı verilere ulaşılmasını sağlayan Eskişehir güvercin seyislerine teşekkür edilmektedir.

ıkar atışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar atışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu makale, TOKAD-V. Uluslararası Toplum ve Kültür Araştırmaları Sempozyumu'nda Tuğçe zdemir'in sözlü olarak sunduğu bildirinin gözden geçirilerek genişletilmesi suretiyle hazırlanmıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Çalışmanın saha araştırması Tuğçe zdemir tarafından gerçekleştirilmiş, elde edilen verilerin tasnifi ve değerlendirilmesi Aslı Büyükokutan Tret tarafından yapılmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: The field researches of this study was carried out with the Ethics Committee Approval of Eskişehir Osmangazi University Social and Humanities Human Research Ethics Committee dated 27.12.2023 and numbered 2023-19.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: The author(s) would like to thank Eskişehir pigeon grooms for providing reliable data in the field research of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this study.

Author's Note: This article was prepared by reviewing and expanding the oral presentation of Tuğçe zdemir at the TOKAD-V. International Society and Cultural Research Symposium.

Author Contributions: The field researches of the study was carried out by Tuğçe zdemir, and the classification and evaluation of the obtained data was made by Aslı Bykokutan Tret.